



UOT 338.45:658.5
JEL L23

ƏZİMOV V.

Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin doktorantı
e-mail: vakil_azimov@mail.ru

GƏNCƏ-QAZAX İQTİSADI RAYONUNDA İNVESTİSİYA LAYİHƏLƏRİNİN REALLAŞDIRILMASININ PERSPEKTİV FORMASI KİMİ KLASTERLƏRİN İNKİŞAFI MƏSƏLƏLƏRİ

Xülasə

Məqalədə Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda klasterləşmə potensialı olan iqtisadi sektorlar və onların rəqabət üstünlükləri araşdırılmış və sektorlarda yaradılacaq klasterin rəqabət üstünlüyünü təmin etməsi imkanları Porterin “Rəqabət rombu” modeli ilə araşdırılmışdır. Əldə olunan nəticələrdə Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda klasterləşmə potensialı olan sahələrin mövcudluğu və bunların həm regional həm də beynəlxalq rəqabət aparmaq imkanları qeyd olunmuşdur.

Açar sözlər: sənaye sahələri, sənaye müəssisələri, istehsal şəraiti, klasterləşmə, rəqabət üstünlüyü, “Rəqabət rombu”.

GİRİŞ

Klasterləşmə son illərdə olduqca əhəmiyyətli bir yer tutan və dünyada getdikcə inkişaf edən anlayışdır. Bunun əsas səbəbi klasterdə fəaliyyət göstərən müəssisələrin təkbaşına fəaliyyət göstərən müəssisələr nisbətən daha uğurlu və gəlirli olmalarıdır. Çünki klasterləşmə müəyyən coğrafi sərhədlər daxilində bir sıra yerli istehsalçı, müştəri, rəqib, universitet, elmi tədqiqat mərkəzi və oxşar ortaq fəaliyyət münasibətlərinə əsaslanaraq strukturu və ortaqlıqları asanlaşdırır. Klasterləşmə anlayışı 1700-cü illərdən başlayaraq işlədilsə də, sənaye sahəsinin coğrafi klasterləşməsi baxımından aparılan ilk fundamental tədqiqat Marşallın “İqtisadiyyatın Prinsipləri” (1890) adlı əsəridir. Marşall tədqiqatında sənaye sahələrinin müəyyən coğrafi bölgədə cəmlənməsi baxımından təhlillər aparmış və sənayenin regionlaşması səbəblərini iqlim, təbiət şəraitləri ilə izah etmişdir. 1990-cı illərdə klasterləşmə istiqamətində aparılan işlərə yanaşma Porterin (1990) “Beynəlxalq Rəqabət Üstünlükləri” adlı kitabının çapı ilə dəyişmişdir.[1,78]

Klasterləşmə bir-birilə rəqabət edən, bir-birini tamamlayan və bir-bir biri ilə sıx qarşılıqlı fəaliyyət göstərən müəssisə və təşkilatların regional toplanmasıdır. Klasterləşmə regional və beynəlxalq səviyyədə rəqabət üstünlüklərinə müsbət təsir göstərdiyindən, bu anlayış dünyada məşhur olduğundan, son dövrlər Azərbaycanda da sürətli şəkildə tətbiq olunmağa başlanılmışdır. Bir regionada sənaye klasterləşməsinin həyata keçirilməsi o regionda fəaliyyət göstərən müəssisələrin məhsul istehsalının genişləndirilməsi, maliyyə vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, ixtisaslaşmış əmtəə mənbələrinə əlçatanlığın asanlaşdırılması, innovasiyanın tətbiqi və təşkilatlanmanın inkişafı baxımından çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Buna görə də, Gəncə-Qazax regionunda klasterləşmə potensialı olan sahələrin araşdırılması və rəqabət analizlərinin aparılması çox əhəmiyyətə malikdir.

“Kiçik və orta sahibkarlıq sahəsində idarəetmənin daha da təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 28 dekabr tarixli 1771 nömrəli Fərmanı ilə yaradılmış Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi bu sahədə dövlət tərəfindən atılmış ən mütərəqqi addımlardan biridir. İqtisadiyyat Nazirliyinin tabeliyində publik hüquqi şəxs kimi fəaliyyət göstərən bu orqanın əsas fəaliyyət istiqaməti ölkədə kiçik və orta biznesin inkişafının dəstəklənməsi, KOB subyektlərinə bir sıra xidmətlər göstərilməsi, dövlət orqanlarının bu sahədə xidmətlərinin əlaqələndirilməsi və tənzimlənməsidir.

“Rəqabət rombu” modeli vasitəsilə təhlil parametrləri

Təhlil metodlarını əsas götürərək məqalənin əsas tədqiqat istiqamətləri bunlardır:

- Gəncə-Qazax regionunda mövcud olan sənaye sahələri, fəaliyyət göstərən müəssisələr, onların struktur və rəqabətqabiliyyətliliyi
- Regionun rəqabət üstünlüklərini təmin edə biləcək klasterləşmə potensialı olan sənaye sahələri üçün müvafiq şəraitin tədqiqi
- Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunun klasterləşməyə yararlı sənaye sahələri üçün investisiya imkanlarının araşdırılması

Ənənəvi iqtisadi nəzəriyyəyə əsasən regionlar üçün fərqləndirici parametrlər torpaq, yerləşmə yeri, təbii resurslar, əmək resursları və əhalinin sayı hesab olunur. Müasir şəraitdə inkişaf etmiş dünya ölkələrində regionların inkişafı sadalanan 5 ənənəvi parametrlərin çərçivəsindən çıxmışdır.

Maykl Porterin fikrincə dayanıqlı sənaye inkişafı heç də yuxarıda qeyd olunan parametrlərdən asılı deyil və bu parametrlərdən daha üstün rəqabətli üstünlükdür. Bununla əlaqədar o “klaster” –bir-biri ilə əlaqəli və rəqabət aparan müəssisələrin birliyini təklif edir.

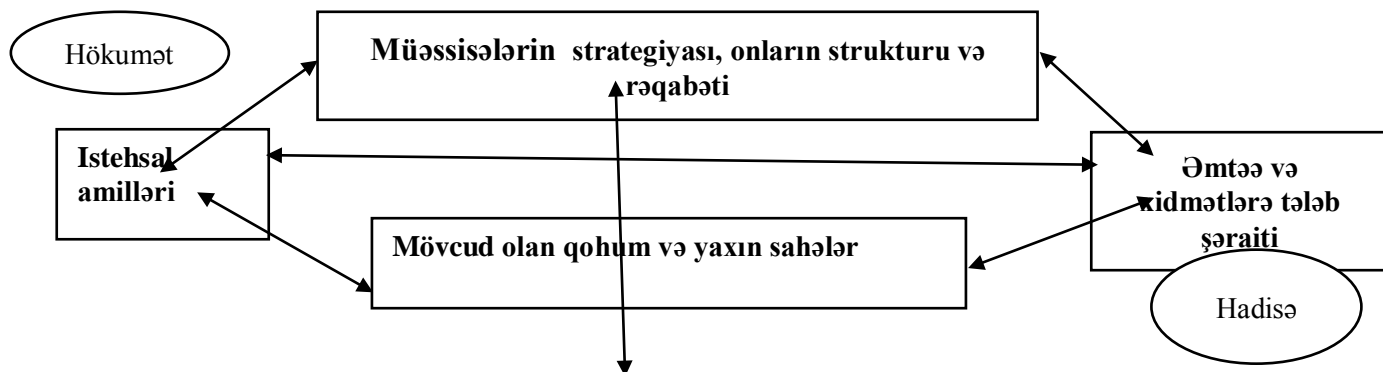
Klasterlər bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyəti davam etdirmək üçün coğrafi olaraq yaxın ərazidə təmərküzləşən müəssisə və təşkilatlardır. Onlar rəqabət aparmaq üçün kifayət qədər resurs olan mühitdə inkişaf edir, bununla da regional və dünya iqtisadiyyatına öz töhfəsini verirlər. Porter qeyd edir ki, rəqabətə 3 üsulla təsir göstərə bilirlər:

- onlar klasterdə müəssisənin istehsal qabiliyyətini artırır bilər
- İnnovasiya stimullaşdırır bilər
- yeni biznes istiqamətlərinin inkişafı üçün stimullaşdırıcı rol oynaya bilər.

Dünyada uğurlu fəaliyyət göstərən və tanınan ABŞ-da Silikon Vadisi(kompüter texnologiyaları), Niderlandda Rotterdam (loqistika), Hindistanda Banqalor(program təminatı istehsalının outsorinqi), ABŞ Hollywood(kino sənayesi), Fransada Paris (moda) klasterli inkişafdan faydalanan uğurlu nümunələrdir.

Porterə görə bir qayda olaraq klasterlərdə rəqabət üstünlükləri determinantlar adlandırılan 4 və əlavə 2 qarşılıqlı təsirdə olan parametrlər hesabına yaranır. Hökumət bu parametrlərə fəal təsirə göstərə bilər. Baş verən hadisələr də bu determinantlara təsirini göstərməkdədir.

(Sxem 1.).



Sxem 1.

Rombun birinci elementi - **istehsal amilləri** (təbii ehtiyatlar, insan resursları, elmi potensial və elmi-texniki işləmələr, pul ehtiyatları və infrastruktur) rəqabət üstünlüyünün yaradılmasında mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bu parametr müəssisələrin rəqabət aparmaları üçün lazım olan konkret istehsal faktorlarını nəzərdə tutur.

Müəssisələrin strategiyası, onların strukturu və rəqabəti dünyada qəbul olunan əsas

şərtlərdən biri kimi istehsalın artımı və innovasiyanın stimullaşdırılmasında mühüm yer tutur. Rəqabət hər bir elementi qarşılıqlı təsir göstərir və dövlət elə bir iqtisadi siyasət yeritməlidir ki, determinantların hər birinə müsbət təsir etsin.

Əmtəə və xidmətlərə tələb şəraiti. Bu, sahə tərəfindən təklif edilən məhsul və xidmətlərə daxili bazarda olan tələbi nəzərdə tutur. Tələb müəssisənin inkişafını müəyyən edən əsas parametrdir. Bu zaman daxili tələbin vəziyyəti xarici bazarın potensial imkanları ilə birlikdə situasiyaya əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir. Burada müəssisənin xarici bazarlara çıxışına təsir edən milli xüsusiyyətləri (iqtisadi, mədəni, təhsil, etnik, adət və ənənələr) də nəzərə almaq lazımdır. M.Porterin yanaşması ayrı-ayrı şirkətlərin fəaliyyəti üçün daxili bazarın əsas əhəmiyyət kəsb etdiyini qəbul edir.

Mövcud olan qohum və yaxın sahələrin xarakteri. Bu zaman regionda dünya bazarında rəqabət qabiliyyətli olan qohum və ya yaxın sahələrin mövcudluğu və ya qeyri-mövcudluğu nəzərdə tutulur. Müvafiq avadanlıqla təminat, nəqliyyat, komersiya və maliyyə strukturları ilə sıx əlaqələr rəqabət baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Sayılan parametrlər özlüyündə milli “rəqabət” əmələ gətirirlər ki, onun da komponentləri bir-birlərini qarşılıqlı surətdə gücləndirir (Sxem 1.).

Gəncə-Qazax regionunda mövcud olan sənaye sahələri, fəaliyyət göstərən müəssisələr, onların struktur və rəqabətqabiliyyətliliyi

Müasir global inkişaf trendləri sırasında Dünya İqtisadi Forumu (DİF) tərəfindən 12 indikator istiqamətində 114 meyar üzrə hazırlanan “Qlobal Rəqabətqabiliyyətlilik Hesabatı 2017-2018”-ndə Azərbaycan 137 ölkə arasında 35-ci, MDB ölkələri arasında 1-ci yerə layiq görülmüşdür. [2,83] Ölkə iqtisadiyyatında sənaye üzrə ikinci aparıcı region kimi Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu, qeyd olunan iqtisadi inkişaf göstəricisində xüsusi paya malikdir.

Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunun tərkibinə Ağstafa, Daşkəsən, Gədəbəy, Goranboy, Xanlar, Qazax, Samux, Şəmkir, Tovuz inzibati rayonları, Gəncə və Naftalan şəhərləri daxildir. Respublika ərazisinin 14,3 %-ni əhatə edən və iqtisadi əhəmiyyətinə görə Abşeron iqtisadi rayonundan sonradan ikinci yeri tutan regionda ölkə üzrə sənaye məhsulunun 12,5%-i istehsal edilir.

Mineral mənşəli təbii tikinti materialları ilə fərqlənən Daşkəsəndə dəmir filizi, marmar, Zəylikdə alunit, əhəng daşının istehsalı və emalı ilə əlaqədar yeni sənaye müəssisələrinin qurulması üçün potensial vardır. Həmçinin regionda maşınqayırma, cihazqayırma, avtomobil təmiri, rabitə avadanlığı, kənd təsərrüfatı texnikasının təmiri istiqamətli müəssisələr mövcuddur. Regionun ümumi torpaq sahələrinin 51%-ə qədərini yararlı olması, ölkə üzrə kənd təsərrüfatı məhsullarının 15%-nin burada istehsalı yüngül sənayenin inkişaf göstəricisidir. Yeyinti sənayesi meyvə-tərəvəz konservi, şərabçılıq, çörək və un məmulatlarının, qənnadı məhsullarının istehsalı üzrə ixtisaslaşmış və yeni kiçik və orta sahibkarlıq müəssisələrinin yaradılması üçün şərait vardır.

Regionun iqtisadiyyatında yerli xammala əsaslanan qara və əlvan metallurgiya, maşınqayırma, yüngül və yeyinti sənayesi təşkil edir.

İş adamlarının diqqətini regionun iqtisadi potensialına cəlb etmək və yerli sahibkarlarla xarici investorlar arasında işgüzar dialoqun qurulması və birlikdə regionun investisiya imkanlarının təhlil olunması məqsədilə Respublikasının I Regional Biznes-Forumun məhz Gəncə-Qazax regionunda (28-29 sentyabr 2004, Gəncə) keçirilmişdir.

İqtisadi rayonun aparıcı sənaye sahələri dağ-mədən, qara və əlvan metallurgiya, energetika, maşınqayırma, yeyinti və yüngül sənaye ilə müşayiət olunur. Dağ-mədən sənayesi Daşkəsəndə dəmir filizinin, Zəylikdə alunitin, Daşkəsəndə marmarın, Qazaxda Daş Salahlı bentonit gilinin əldə olunması müəssisələri ilə təmsil olunur. Hazırda regionun qara və əlvan metallurgiya sənayesinin ən böyük müəssisələri “Daşkəsən filizsaflaşdırma” ASC-nin Gəncə polad kompleksi və Det-al alüminium zavodu, Gədəbəydə qızıl hasilatı ilə məşğul olan “Azerbaijan International Mining Company Limited” şirkətinə zavoddur. [3]

Gəncə-Qazax regionunun sənayesində əsas yer tutan “Azəraluminium” ASC, “Gəncə Gil-

Torpaq" və "Zəylik Alunit" xarici şirkətə idarəetməyə verilmiş, "Daşkəsən Filizsaflaşdırma" ASC isə özəlləşdirilməsi məqsədilə investisiya müsabiqəsinə çıxarılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 aprel 2013-cü il tarixli sərəncamı ilə yaradılmış, səhmləri dövlətə məxsus Qapalı Səhmdar Cəmiyyət olan və Gəncədə Daşkəsənin dəmir filizi əsasında işləyən tam silsiləli polad istehsalı zavodu kimi fəaliyyət göstərən Azərbaycan Polad İstehsalı Kompleksi Gəncə şəhərinin və Daşkəsən rayonunun ərazilərində dəmir filizinin hasilatından polad istehsalına qədər bütün mərhələləri əhatə edən polad istehsalı kompleksinin layihələndirilməsini, tikintisini və idarə olunmasını, bu sahədə yeni texnologiyaların tətbiqini, maddi-texniki bazanın müasirləşdirilməsini və ondan səmərəli istifadəni, habelə bu sahənin inkişafı ilə bağlı digər işləri yerinə yetirir. 2014-cü il iyun ayının 6-da rəsmi dövlət qeydiyyatından keçərək fəaliyyətə başlamış bu Kompleks öz fəaliyyətində ölkə Prezidentinin Azərbaycanda qara metallurgiya sənayesinin formalaşmasına dair söylədiyi bir fikri əsas istiqamət kimi götürmüşdür: "Güclü metallurgiya sənayesinin yaradılması bizim gündəliyimizdədir və biz bunu edəcəyik".

Daşkəsən Filizsaflaşdırma Kombinatında dəmir filizinin istehsalı prosesinin səmərəliliyinin artırılması məqsədi ilə innovativ texnologiyaların tətbiqinə başlanmışdır. Belə ki, vahid mərkəzdən elektron nəzarət sistemi ilə idarə olunan istehsal prosesinin əvvəlindən son məhsulun əldə olunmasına qədər keçən hər bir mərhələdə məhsulun mövcud vəziyyəti (məhsulun sıxlığı, nəmliyi, çəkisi, tərkibindəki dəmir cövhərinin payı, habelə hazırda anbardakı ehtiyat həcmi və s.) haqqında bütün məlumatlar toplanaraq nəzarət otağına göndərilir. Bundan başqa istehsalatda birbaşa reduksiya metodunun istifadə edilməsi qabaqcıl texnologiyaların tətbiqini ilə yanaşı ətraf mühitin çirkəndirilməsinin qarşısını alır.

Gəncə şəhərində 77 müəssisə fəaliyyət göstərir. Onlardan 23-ü iri və orta, 54-ü isə kiçik sənaye müəssisələridir. İşçilərin sayına və ərazisinə görə ən iri müəssisə "Det.Al-Alüminium" MMC, Gəncə Avtomobil zavodu, "Şərab-2" ASC-dir. "Det.Al-Alüminium" MMC Azərbaycan Respublikasında əlvan metallurgiya sənayesinin aparıcı sahəsi olan boksit və alunit filizindən alüminium-oksit, ilkin alüminium və yarımfabrikat (alüminium vərəq - rulon və lövhə şəklində, hər iki üzü boyanmış vərəq və lövhə) məhsullarının istehsalı üzrə ixtisaslaşmış sənaye müəssisəsidir. Kompleksin ümumi ərazisi 81,0 hektar olmaqla tərkibinə 4 zavod, 2 köməkçi sahə, çoxlu sexlər və sosial obyektlər daxildir. Ümumilikdə Det.Al Holdingdə 910 nəfər işçi fəaliyyət göstərir.[4]

Tikintisinə hələ sovet dövründə başlanan və maşınqayırmanın ən böyük müəssisəsi olan Gəncə Avtomobil Zavodunda hələ indiyə kimi konkret ixtisaslaşma aparılmamışdır. Burada müxtəlif vaxtlarda gah Rusiyadan gətirilən kiçik həcmli OKA, UAZ avtomobilləri, gah da Belarusdan gətirilən "Belarus" markalı traktorlar, ağır yükləyici qabiliyyətinə malik MAZ avtomobilləri, Çindən gətirilən müxtəlif həcmli yük və minik avtomobilləri komplektləşdirilir.

Yeyinti sənayesinin müəssisələrinə regionun bütün yaşayış məntəqələrində rast gəlinir. Yüngül sənaye əsasən xalçaçılıq, toxuculuq və tikiş sənayesi üzrə ixtisaslaşmışdır. Gəncə və Qazaxda əl əməyi ilə toxunan xalçaçılıq müəssisələri fəaliyyət göstərir. Tikinti materialları sənayesi üzrə Daşkəsəndə mərmər istehsalı, Qazax və Şəmkirdə tikinti mişar daşı istehsalı, Şəmkirdə yuyulmuş qum və çınqıl istehsalı müəssisələri fəaliyyət göstərir. [5,16]

SƏNAYE

	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Fəaliyyət göstərən müəssisələrin sayı cəmi, vahid	288	269	264	271	297	288
Sənaye məhsulu (müvafiq ilin qüvvədə olan faktiki qiymətləri ilə), mlyn. manat	269,8	332,8	304,8	329,3	413,5	615,7
Sənaye məhsulu (işlərin, xidmətlərin) əvvəlki ilə nisbətən, faizlə (müqayisəli qiymətlərlə)	157,4	157,8	102,7	109,5	117,3	119,3
Sənaye məhsulunda qeyri - dövlət sektorunun xüsusi çəkisi, faizlə	45,0	66,0	59,0	54,2	57,5	59,8
İstehsal edilmiş hazır məhsulun ilin axırına qalığı, min manat	12253	26960	19704	24568	30406	35464
İşçilərin orta siyahı sayı - cəmi, nəfər	13040	12505	15035	13359	11642	12363
İşçilərin orta aylıq əmək haqqı, manat	259,4	303,1	331,7	370,7	413,3	422,2
Sənaye-istehsal əsas fondlarının mövcudluğu (ilin axırına; balans qiymətləri ilə), mlyn. manat	563,2	918,2	1073	1171	1106	1170

Statistika Komitəsinin rəsmi məlumatı

Qazax rayonda 22 sənaye müəssisəsi fəaliyyət göstərir və sənayedə 980 nəfər çalışır.

Sənaye və Texnologiyalar üzrə Gəncə Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi 1 nömrəli Gəncə Peşə Liseyi, 2 nömrəli Gəncə Peşə Liseyi və 3 nömrəli Gəncə Peşə Məktəbinin bazasında Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin tabeliyində yaradılmış ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisəsidir.

Gəncədə sovet dövründən qalmış, hazırda fəaliyyəti olmayan Toxuculuq Kombinatı, Xalça Kombinatı, Çini qablar zavodu, Yağ-piy kombinatı, Mahud kombinatı, Pambıq zavodu, Yerli sənaye kombinatı; Keçə zavodu; Ayaqqabı və Tikiş fabrikləri yüngül sənaye sahəsinə aid olmaqla yerli sahibkarlar tərəfindən özəlləşdirilib. Yalnız Toxuculuq Kombinatının 20%-i işlək vəziyyətdədir. Bura həm yeni texnologiyalar cəlb edilib, həm də köhnə avadanlıqların bir qismi təmir edilərək istismara verilməmişdir.

Regionun rəqabət üstünlüklərini təmin edə biləcək klasterləşmə potensialı olan sənaye sahələri üçün müvafiq imkanlar (faktor parametrləri)

Regionun nəqliyyat sistemi yaxşı inkişaf etmiş, Avropa və Asiyanı birləşdirən nəqliyyat dəhlizinin və ya İpək yolunun 200 km-dən artıq hissəsi bu iqtisadi rayonun ərazisindən keçir. Regionun inkişaf etmiş dəmiryolu, avtomobil və müasir naviqasiya sisteminə cavab verən hava nəqliyyat sisteminin olması loqistika məsələlərinin həlli üçün əlverişlidir.

Rayonun elektrik enerjisi ilə təminatında əsas energetika müəssisələri olan Şəmkir SES, Yenikənd SES və Gəncə İEM gücünə görə həm də Azərbaycanda su elektrik stansiyaları arasında birinci yerdədir. Gəncə İEM-də elektrikle yanaşı istilik-buxar da istehsal olunur. Qeyd olunan elektrik stansiyalarında istehsal olunan enerji daxili tələbatı ödəməklə yanaşı həmçinin respublikanın digər bölgələrini də təmin edir. Regionun bütün elektrik stansiyaları Respublikanın vahid energetika sisteminə və Gürcüstan Respublikasının enerji xətlərinə qoşulmuşlar. Hazırda Şəmkir çayı üzərində tikilən su anbarı və kiçik su elektrik stansiyası regionun elektrikle və suvarma suyu ilə təminatına böyük töhfə verəcəkdir.

NƏTİCƏ

Aparılan araşdırmadan belə nəticəyə gəlmək olar ki, ölkənin ən böyük sənaye qovşaqlarından biri olan Gəncə-Qazax iqtisadi coğrafi rayonunda yerləşən avtomobil, əlvan metal emalı, sabun, lak-boya zavodları, həmçinin xalçaçılıq, şərabçılıq və mebel müəssisələri cəlb edilmiş investisiya hesabına əvvəlki gücünü bərpa edə və daha da çox məhsul istehsal edərək xarici bazarlara çıxı bilər. Dövlət tərəfindən kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına dəstək verilməsi üçün həyata keçirilən proqramlar, eyni zamanda regionda fəaliyyət göstərən elmi- tədqiqat müəssisələri tərəfindən sadalanan sahələr üzrə mütəxəssislərin hazırlanması klasterləşmə mühitinə şərait yaratmaqla, xarici sərmayəçilərin də regiona investisiya yatırımı stimullaşdıracaqdır. Sənaye potensialının artırılması, milli iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, qeyri-neft sektoruna investisiyaların cəlb edilməsi və bu sahənin inkişafının sürətləndirilməsi məqsədilə beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq məqsədyönlü və davamlı iqtisadi inkişafa nail olmaq üçün yaradılmış sənaye parkları və məhəllələri klasterləşmə siyasətinin əsasını təşkil edir. Son dövrlərdə yaradılmış Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı, Balaxanı Sənaye Parkı artıq fəaliyyət göstərir, Mingəçevir və Pirallahı sənaye parklarının təşkili istiqamətində tədbirlər aparılır. Eyni zamanda, Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunun əhatə etdiyi rayonlarda sənaye məhəllələrinin yaradılması kiçik və orta sahibkarlığın klasterləşməsi baxımından xüsusilə qeyd edilməlidir. Mövcud sənaye parkları və məhəllələri sahibkarların könüllü klaster formalaşdırmasına əsasən deyil, dövlətin təşəbbüsünə söykənərək yaradılmışdır. Gələcəkdə xüsusi iqtisadi zonalar, sənaye parkları və məhəllələrinin infrastrukturunun təkcə dövlət vəsaitləri ilə dövlət tərəfindən deyil, həm də özəl sektor tərəfindən yaradılması üçün geniş maarifləndirmə və təşviqat tədbirləri aparılmalıdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Michael E. Porter Competitive Advantages of Nations, Harvard Business Review 1990;
2. The Global Competitiveness Report 2018, [www3.weforum.org/docs/ GCR2018/ 05 FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf](http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf);
3. https://az.wikipedia.org/wiki/G%C9%99nc%C9%99-Qazax_iqtisadi_rayonu, <http://www.detalholding.az>;
4. Gəncə-Qazax İqtisadi Rayonunun Pasportu. Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu. V buraxılış. www.ier.az.

Azimov V., doctoral student
Azerbaijan Cooperation University
e-mail: vakil_azimov@mail.ru

Development clusters as a perspective form of investment projects in Ganja-Gazakh economic region

Abstract

The article analyzes the sectors of the economy and their competitive advantages in the Ganja-Gazakh economic region, studied the advantages of creating a cluster by the Porter model "Competition". The results show that in the Ganja-Gazakh economic region there are potential areas for unification and opportunities for both regional and international competitiveness.

Keywords: industrial sectors, industrial enterprises, production conditions, clustering, competitive advantage, «Competitive diamond»

Азимов В.
докторант Азербайджанского
Университета Кооперации

e-mail: vakil_azimov@mail.ru

**Развития кластеры как перспективное формирование инвестиционных проектов в
Гянджа-Газахском экономическом регионе**

Резюме

В статье анализируются секторы экономики и их конкурентные преимущества в Гянджа-Газахском экономическом регионе, был изучен преимущества создания кластера моделью Портера «Конкуренция». Результаты показывают, что в Гянджа-Газахском экономическом регионе существуют потенциальные области для кластеры и возможности как для региональной, так и для международной конкурентоспособности.

Ключевые слова: отрасли промышленности, промышленные предприятия, условия производства, кластеризация, конкурентное преимущество, «Конкурентный алмаз»

Daxil olub: 19.07.2019